

Szakmai Beszámoló

Az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma által támogatott
**FELSÉGES ELSŐ FERENTZ... JEGYZŐ KÖNYVE, MAGYAR ORSZÁG
KÖZGYŰLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVE RESTAURÁLÁSÁRA**
kapott támogatás elszámolásához
Pályázati azonosító:3511/03838

A magyar országgyűlés jegyzőkönyvei 1790-től kezdődően megtalálhatók könyvtárunk állományában. Gyűjteményünk fontos értéke, hogy ezek a nyomtatványok, melyek a magyar történelem jelentős forrásértékkel bíró dokumentumai, hiánytalanul és többségükben jó állapotban vannak meg. A nyomtatásban megjelent jegyzőkönyvek tanulmányozása nemcsak az országgyűlések szempontjából lehet érdekes, hanem nyomdatörténeti szempontból is, hiszen az igényes kiállítású kötetek évek hazai nyomdászat fejlődését is reprezentálják.

A tavalyi pályázatnak köszönhetően megkezdhattuk a sorozat azon darabjainak a restaurálását, melyek rosszabb állapotban voltak. Az elmúlt évben három, az idei pályázat keretében két ilyen kötet restaurálására került sor. A restaurált kötetek bibliográfiai adatai:

2° 197

Magyarország.Országgyűlés

Felsőleges Első Ferentz austriai császár, Magyar' és Cseh ország' koronás királyától Buda szabad királyi fővárosába 1807-dik esztendőben, Sz. György havának 5-dik napjára rendeltetett Magyar Ország' gyűlésének jegyző-könyve ... = Diarium comitiorum regni Hungariae. - Pesten : Fűskúti Landerer Mihály' betűivel, 1807. - XXVIII, 848 p. ; 2° (35 cm)

Rongált félbőr kötésben. - Előzéklap-c: Magyar Ország köz-gyűlésének jegyző-könyve, 1807

Magyarország

Országgyűlés

Muzeális értékű dokumentum

2° 95

Magyarország.Országgyűlés

Felsőleges Első Ferentz austriai császár, Magyar, és Cseh ország koronás királyától Po'sony szabad királyi városába 1825-dik esztendőben, Szent Mihály havának 11-dik napjára rendeltetett Magyar ország gyűlésének jegyző-könyve . - Posonyban : Belnay örököseinek betűivel, 1825-1827. - 6 db ; 2° (37 cm)

Félbőr és vászonkötéses sorozatban

2. db. - 710 p.

A Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár a fenti dokumentumokat a megállapodás szerint restauráltatta.

A mellékelt restaurálási dokumentációból kiderül, hogy a restaurátor a nagyon rossz állapotú könyvekből alapos körültekintéssel használható az eredetinek megfelelő kötésű dokumentumokat készített.

Az elkészült beszámolót a www.bacstudastar.hu weboldalunkon is közzéteesszük.

Kecskemét, 2014. november 4.

Ramháb Mária
megyei könyvtárigazgató
főtanácsos

Kép a restaurálás utáni állapotról:

Állapotleírás és restaurálási dokumentáció

A kiválasztott dokumentumok részletes leírását tartalmazó, állapotfelmérésén alapuló restaurálási dokumentáció, fotódokumentációval, a restauráláshoz használt anyagok és módszerek ismertetésével, mely a *Katona József Könyvtár (6000, Kecskemét, Piaristák tere 8)* felkérésére készült.

I. Kötet: Felséges Első Ferentz ... JEGYZŐ KÖNYVE

második darab 1825 és 1826.

Mérete: 245x370x75, 644 oldal

Eme második kötet volt a legrosszabb fizikai állapotban

Márványozott nagyon rossz állapotú, többször javított papírkötés, kopott, hiányos felülettel. Előzékei szakadtak penészes.

Kötésének típusa átmenet a kora-modern félkemény-kötésnek (napló-jegyzőkönyv kötéseknek) hívott típus felé, az előzékre ráfutó papírborítás és eme gyorsan romló és ezen okból ritkán fennmaradó kötéstípusa okán is megőrzendő- rekonstruálandó.

Könyvtestben nagy részén régi penészfoltok után maradt hordozó-gyengülés, és színes anyagok (a penészfoltok nem vattás-pamacsos felületűek és jellegűek, jó ideje kiszáradtnak tűnnek (erre a tárolási jó-körülményekből is lehet következtetni).

Aapírra nyomtatott könyv, a penészfertőzöttségből adódóan spóra-poros, savas, lapjainak széle töredezett-foszló. Nagymértékben a kötetek első-utolsó íveiben, előzékein és kimozdult lapjain poros és piszkos. Fűzése az ív-élekben lebomlott, mind fizikai, mind kémiai értelemben (előzékein is). A penész a ragasztóanyagokat, tartóerejüket felemészttette. Lapjait ismeretlen eredetű színesedések, penészmadványok tarkítják.

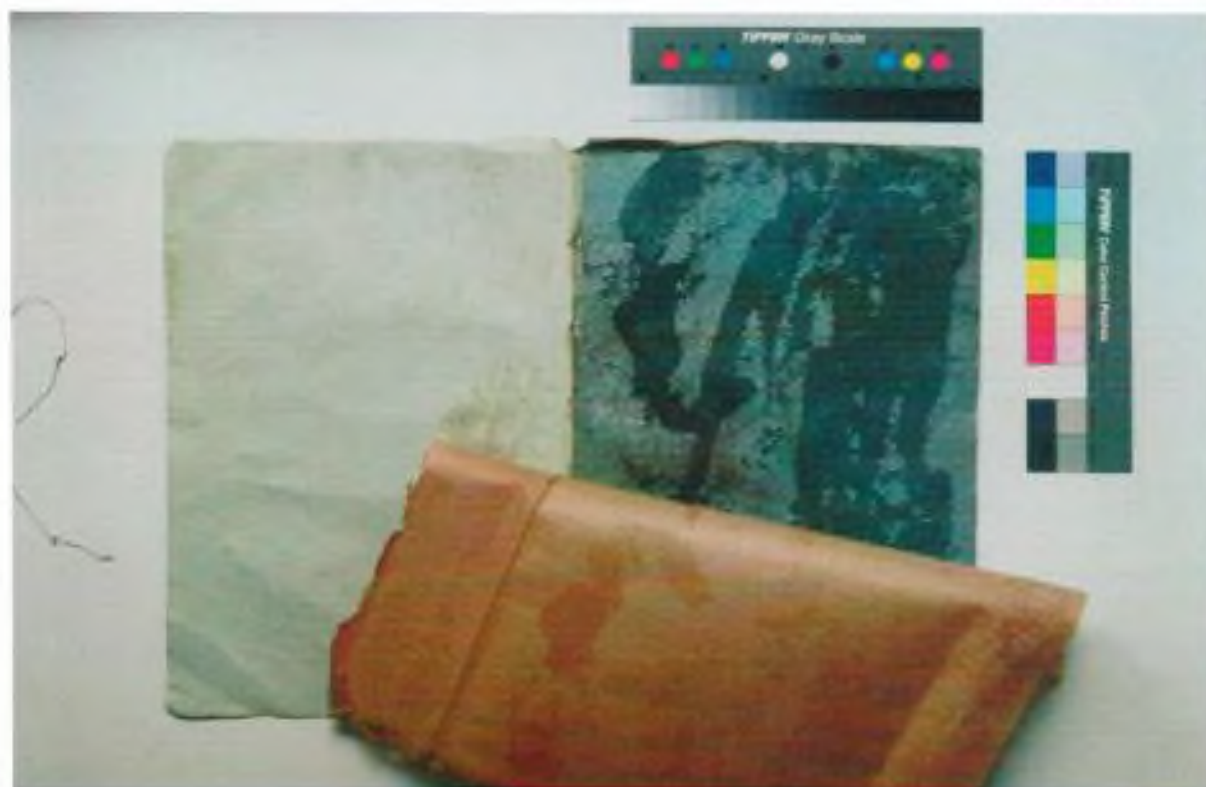
Több helyen elszakadt a befűrészelt zsinigre fűzés és annak környékén a papír is.

A kötet ívei-lapjai szétcsúsztak.

Oromszegője nincs.

Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor- műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.boteh.hu
+36 70 502 71 61

Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor-műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.boteh.hu
+36 70 502 71 61

Az előzők vízjelei (az akkor már tipikus monogram-évszám, illetve a jel, orras holdacska.

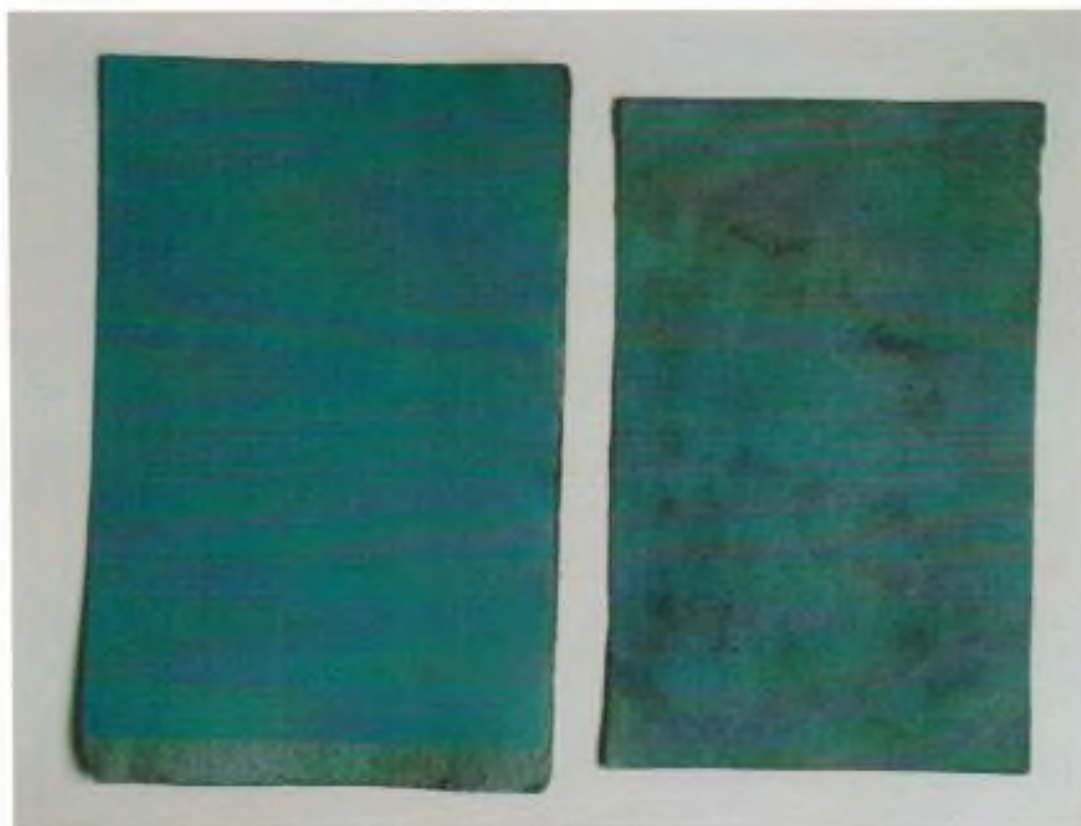

Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor- műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.boteh.hu
+36 70 502 71 61

A felfűzött könyvtest,

gerincerősítő
kaszírozás

kipótolt és megerősített tábla, illetve az eredeti állapot

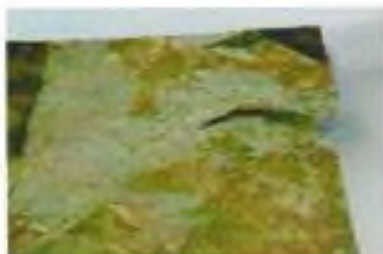
Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor- műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.botuh.hu
+36 70 302 71 61

II. Kötet: Magyar Ország Köz-Gyűlésének Jegyző-Könyve. 1807.

Mérete: 225x360x70 mm

A kötés típusa: feszhátas,
márványozott félbőr kötés,
mintás papírborítással

Félbőr nyílásban sérült, kötés
gerincélen is szakadt,
valami lemarta róla több helyen a
barka felületét és a bőr-
márványozó festéket is, a sarokborításai hiányosan találhatók
rajta.

A borítópapír kopott, keményítő-festéssel készült, nagyon hiányos szennyezett

Az előzők a könyvtest sérülései mentén hiányos, az eredeti előzéke nyomott, korábban javított, Valódi bordára fűzött könyvtest több helyen szennyezett, fűzése közepén meglazult a hátsó régiókban az utolsó 55 lap jobb felső sarkánál valamilyen folyadékkal lehetett leöntve a könyv, és ott mállik a papír, anyagában foszló. Az utolsó 38 lap a felső sarkánál rovar-rágott is. Oromszegője nincs.

A könyvtestek -főleg a feji - metszéseinél szürkés sárgulása, barnulása látható, vörösbarna foltosodás és beázási vízfoltok is tarkítják lapjait.

Előzékeik elnyílnak, szakadozottak.

- **Kötése:** kenderzsineg bordára készült; (5db) szimpla bordára fűzött, papírtáblás, feszhátas, márványozott félbőr kötés, bőr sarkokkal, mintás papírborítással. Stílusa régebbi, mint keletkezése indokolná, barokkos technikai kivitelezésű. (Feszhátas vagy feszhátas elnevezés - a gerincbőrt az ívhátakra és a bordákra, vagy azok kasírozására közvetlenül ráragasztó eljárás, melyben így a hát ráfeszül a gerincre és nem nyílik el - illetve nincsen gerinclemez és így kötés és a könyvtest közé nem lehet betekinteni annak nyitásakor.) Mintás keményítő-festéses/ márványozott borítása a márványozott simított bőr mintázatát utánozhatta.

Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor- műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.boteh.hu
+36 70 502 71 61

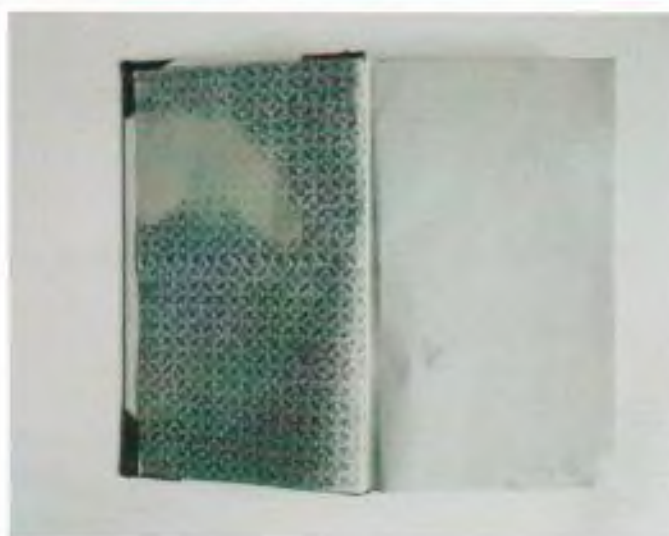
A kötéseket is gyakorlatilag ellepik a penészmарadványok, fizikális megtartásuk változó. Merített papírlemez táblái különösen a gerincénél és feji részeken felpuhultak, foszlanak, illetve vattásan elfoszlottak (5-30%-a hiányzik a tábláknak!)

Sárgás-barna bőrrrel borított, a gerincén a bordaélek vaknyomással díszítettek, nyomott papír címkén található címük (eredetileg mélyen vaknyomott, aranyozott címke). A bőrt a penészsérülések még épp határán és a sűrűlődnak kitettebb élein és részein barkarétégének hámlása, lekopása jellemzi. Ezen helyeken márványozásának színei is megkoptak, a bőr cserzett barna alapszíne látható csak.

Restaurálási Dokumentáció

A könyv-test restaurálások menete megegyezik, így azokat egyben írom le:

Tisztítását laponként ún. HEPA- szűrős porelszívás melletti ecseteléssel és vattás áttörléssel volt szükséges kezdeni. Ezzel a módszerrel a dokumentumokon található fertőzésveszélyes élő és élettelen (de még toxikus) spórák is szűrhetőek és a szakirodalom szerint 91-95%-uk eltávolítható.

További kezelések és azok sorrendjei:

- Portalanítás, száraztisztítás ecset, radír, radírpör segítségével.

Felületi pH-mérések elvégzése: ép, sérült, penésztől málló részeken, a portalanítás során vasgallusz tintás bejegyzések, vagy egyéb savas/törékeny foltok nem kerültek elő, így szabad vas-ion tartalom vizsgálatára nem volt szükség (Merc-vas ion teszt).

- Kézméleg vízben 3szori öblítése mellett, a teljes kötet savtalanító kezelését kiviteleztek. Az oldódásvizsgálat után a szükséges oldódó színezékek, tinták és pecsétek rögzítése ciklododekán olvadékkal történt (előzékenek csak) - a 2-3 hét alatt magától szublimáló mikrokristályos viasszal.

Bontás szárazon a kötés és a könyvtest esetében is, az előzékenek- borítókon nem volt kivitelezhető így óvatos közvetett nedvesítés után.

Mosás, savtalanítás: háromszori kézméleg vízben áztatva, savtalanítása Kalcium-Hidroxid vizes oldatával, pH9, bemelegítéssel 8-10 percre. Lassú-kíméletes szárítás. Majd további lúgos puffer-anyag képzése az előzékenekre és az igen sérült oldalakra vonatkozólag: megismételve a Kalcium-Hidroxid vizes oldatával való telítést (pH9, bemelegítéssel 15 percre), majd újra lassan-kíméletesen kiszáritva a papír-rostok között a Kalcium-Hidroxid-ból a levegő széndioxidjával, kalcium-karbonát további vízben nem oldódó, tehát tartós lúgos puffer képződik.

- Pótlás, erősítése, javítása és kiegészítése fehérítetlen len, kender rostok és európai lombos és fenyő lúgosan feltárt rostok színben legjobban, de még megkülönböztethető módon hasonló keverékével, kézi papírontással készült.

A papír regenerálása, belső erősítése: a mosás előtti írópapírokra jellemző erős enyvezettség pótlásával történne, a lapok épp részeinek pengő hangja az állati eredetű enyvekkel való átitatás eredménye (zselatin, régen bőr vagy csontenyv), a lágyabb hang és kevésbé jellemző vízben való kioldódás a növényi keményítővel való enyvezettséget jellemzi. Mi az állati eredetű enyvezettséget étkezési zselatin vizes oldatával állítjuk vissza (a jobb behatolás érdekében alkohollal hígítva az oldatot, porlasztással permetben felhordva), a növényi eredetű enyvezettséget búzakeményítő és metil-cellulóz (Thylose) vizes oldatának keverékével szívóasztalon, kecskeszőr ecsettel felhordva rekonstruáljuk.

A Tervezett Kötésborító rekonstrukciók menete már különbözőbb így azokat külön írom le:

Az eredeti anyagok megtarthatóak, akkor az eredeti zsinórokra (akár a táblákat is azokon hagyva) visszafűzött kötést tartanánk a kötet eredetiségéhez hínek. Ha ez a táblák megerősítése után, vagy a bordazsinórok megtartásának hiánya okán nem lehetséges, akkor új az eredetivel egyező (Z/S-sodratú, vastagságú és sodrat-számú) kenderzsinórok bordákra fűztük vissza. A fűzőcérna anyagvizsgálata (len/kender) után a fenti elvek alapján kiválasztott új cérnával az eredeti öltéslukakban és -módon építettük fel a könyvtesteket.

Az I.-és kötet esetében:

Az összes eredeti borító-anyag visszahelyezésével számolunk.

A borítópapír kiegészítése: ingres-papírok (Hahnemuhle/Fabbriano), európai kézi öntött papírfélék, japánpapírok. Festés, után-mintázás: keményítő - pigment por-festék, színes ceruzák.

A I.- kötés esetében a borítóanyagok és az előzékek közé plusz merevítő- tartást segítő papírréteg kasírozásával számoltunk.

Kiegészítések ragasztása: bőrenyv, búza és rizs-keményítő; a papíryanag porló részein Klucell G -hidroxi-propil-cellulóz alkoholos-oldatával itatva át.

A II.-kötet esetében:

A kötésbőr hiányainak kiegészítése és a bőr gerincalapótlás, eredetivel egyező növényi cserzésű bőrral történik, az állatfaj megállapítása alaposabb vizsgálatot igényelhet. A barkafelület vesztese és levasalt simítotttsága után csak következtetni lehet rá, feltételezett és tervezett kiegészítés bio kecske-bőr tisztán és teljes keresztmetszetében növényi cserzéssel (festés: CYBA GIEGY - fémkomplex-színező, ragasztásuk: bőrenyv, búzakeményítő).

A borítópapír kiegészítése: ingres-papírok (Hahnemuhle/Fabbriano), európai kézi öntött papírfélék, japánpapírok. Festés, után-mintázás: keményítő - pigment por-festék, színes ceruzák.

Kiegészítések ragasztása: bőrenyv, búzakeményítő; a bőrt porló és kopott részein Klucell G -hidroxi-propil-cellulóz alkoholos-oldatával itatva át.

Kovács Péter
papír-, bőr-, könyvrestaurátor-műhelymester
2500 Esztergom, Lőrinc u. 17
www.boteh.hu
+36 70 502 71 61

Tárolásuk: teljes keresztmetszetében savmentes és facsiszolatmentes papírlemezekből a kötetek egészét a vetemedéstől is védő, és a portól óvó tokokban kerülnek visszaszállításra (árban külön jelezve mint tétel), a kék kötésnek kék, a bőrkötésnek illeszkedő ecru- színekben.

Felhasználni kívánt anyagok:

- radírpor, latex szivacsradír, Wishab-radírszivacs, radír (Koh-I-Noor - gumiradír)
- kalcium-hidroxid, izopropil-alkohol
- étkezési zselatin; metil-cellulóz (thylose MH 300); bőrenyv; búza-, rizs-keményítő
- lúgos feltárású lombos-fa és len rostkeverék, ingres-papírok (Hahnemuhle/Fabbriano), európai kézi öntött papírfélék, japánpapírok, lúgosra pufferolt Fabbriano- gyártmányú karton
- Ciklo-dodekánnak nevezett mikrokristályos viasz
- teljes keresztmetszetében növényi cserzésű bio kecske vagy bio borjúbőr
- kenderzsineg, len és kendercérnák, természetesen festett pamut fonalak
- Ciba-Giegy króm-komplex színező, Koh-i-noor gyártmányú színes ceruzák
- alkoholos oldatban Klucell (hidroxi-propil cellulóz)
- Bőrápoló likker (OSZK likker: 800gr desztillált víz, 80gr zsíralkohol-szulfát, 20gr lanolin /gyapjúzsír/, 60gr pataolaj és egy mokaškánálnyi nipagin).

Esztergom, 2014. augusztus 24.

Kovács Péter
restaurátor